

Živko BJELANOVIĆ

Fakultet prirodoslovno-matematičkih znanosti
i odgojnih područja, Split

ANTROPONIMI U OPĆEM RJEČNIKU

Članak je posvećen pitanju koje u izradi jednojezičnih rječnika manjeg opsega, opće namjene i normativnog tipa izaziva nedoumice. S jedne je strane ustaljena praksa da se u takve rječnike ne unose antroponomastički leksemi prije svega zbog varijabilnosti njihova izraza, a to znači i zbog teškoća u standardizaciji njihovih odsječnih i nadodsječnih dijelova forme, i s druge strane vrijednost što je imaju njihovi signali za određivanje gramatičkog mehanizma jezika kojem pripadaju. Ako bi se izbor građe ograničio na antroponime koje je moguće normirati, a od njih na one s fonomorfološkim i tvorbenim vrijednostima kakvih nema opći leksik, onda bi se njihovom prisutnošću u rječnicima spomenutih odlika upotpunila slika o strukturi jezika čijim su gramatičkim elementima oni oblikovani. Izbor građe iz tog jezičnog sloja ograničio bi se u izradi hrvatskih rječnika na osobna imena, i to u prvom redu na dvosložne hipokoristike tipa *Béro* i tipa *Jūra* te na produktivne sufiksalske tvorbe tipa *Bòžela*, tipa *Ívula*, tipa *Màrelja*, tipa *Mírčeta*, tipa *Tòmega*, tipa *Vícūn* itd., kakvih ili nema u apelativa ili ih ima, ali tek sa zanemarivim brojem primjera. Tako bi se i po odgovarajućoj obradi leksikografske građe moglo potpunije nego dosad suditi o velikim mogućnostima hrvatskog jezika da za nove potrebe tvori nove oblike. Te se mogućnosti moraju vidjeti ponajviše u načinu organiziranja leksikografskog članka.

1. Pristup temi

Zbog podjele leksika na opći i posebni, normirani i nenormirati te zbog prakse koja u leksikografiji slijedi tu podjelu, u općim rječnicima manjeg formata, a takvi su u pravilu normativnog tipa, nema antroponimā. Kao i u svemu što se tiče jezika i njegove obrade, izuzetaka ima i u tom detalju njegova opisa. Ima ih i u leksikografijama s vrlo bogatim leksikografskim naslijedom. Navest ću samo primjer *Rječnika talijanskog jezika*¹ izašlog prije nešto više od pet decenija, dosad tiskanog nekoliko puta u pravilnim razmacima od petnaestak godina, kojeg autor slijedi, doduše, leksi-

¹ Fernando Palazzi, *Novissimo dizionario della lingua italiana*, izd. Ceschina, Milano 1940.

kografske uzuse,¹ ali uviđajući važnost osobnih imena prije svega kao jezičnih znakova, donosi u posebnom prilogu antroponimikon od tisuću osobnih imena. U tom svojevrsnom rječniku u rječniku od šezdeset tisuća riječi obradio je antroponomastičke jedinice akribijom kojom je obradio i jedinice općeg leksika i objasnio u predgovoru svog djela da to čini zbog toga što je za jezično istraživanje interesantan ne samo izgovor osobnih imena (izričito im spominje izgovor prozodijskih vrijednosti), ne samo njihovo podrijetlo, pa prema tome i njihovo svojevrsno značenje, nego i raznolikost njihove tvorbe, posebno one deminutivnog i hipokorističnog karaktera.

U tom ne slučajno izabranom primjeru nazire se smisao ovoga priloga raspravi o izradi jednojezičnih hrvatskih rječnika. Ističem, međutim, već u pristupu temi da bi bilo nerazumno tražiti za antroponomastički leksik znatniji prostor u jednodimnim rječnicima općeg tipa, ali da tog prostora mora biti onoliko koliko je potrebno da rječnik bude i ogledalo gramatičke strukture jezika kojem je on rječnikom — izvan svake je sumnje.

2. Kriteriji za izbor antroponomastičke građe

Kad je riječ o manjim rječnicima, mogla bi se postaviti dva vrlo velika ograničenja za izbor antroponomastičke građe: prvo, u njima bi se od svih antroponima mogla naći samo osobna imena, i drugo, od osobnih imena samo ona koja u formi fonološke, morfološke ili tvorbene prirode imaju elemente kakve ne nalazimo u općeg leksika, a značajni su za razumijevanje jezične strukture uopće.

Za ono prvo ograničenje razlog je najprije u tome što su osobna imena oblikom daleko postojanija od ostalih antroponomastičkih vrsta, naročito od prezimena u kojih je zbog potpuno izgubljene veze između izraza i njihova prvotnog značenja došlo u znatnijeg broja do nestabilnosti čak na oba plana izraza. Tako u prezimena kojima bi mogao biti etalon *Kujundžić* promjene su tolike da samo u *Leksiku prezimena*³ ima dvadeset i šest primjera s razlikama u odsječnom dijelu, a kada bismo im pridružili i varijacije u nadodsječnom dijelu postava (tj. akcent na prvom ili drugom slogu, dug ili kratak posljednji slog u onih u kojih je *-ić* rezultat stezanja sekvencije *-ijić*), onda bi broj preinaka etalonskog oblika bilo moguće utvrditi tek matematičkim operacijama velikih brojeva. Ima, doduše, i osobnih imena s nestabilnostima, ali ni u pisanim dokumentima polupismenih notara nema većeg broja imena, posebno onih velike čestote, s dijalektalnim ili kolokvijalnim oblicima njihovih stvarnih vrijednosti. Zato bi se osobna imena mogla naći i u normativnim rječnicima jer su ona u izrazu ujednačena spontanom standardizacijom.

---

² Tvrdi u predgovoru (str. XIII) da »i dizionari moderni trascurano i nomi propri di persona«. Navest ću još samo dva rječnika za potvrdu tom stavu: S. I. Ožegov, *Slovar' russkogo jazyka*, izd. Russkij jazyk, Moskva 1977, str. 10, i *Rječnik hrvatskosrpskog književnog jezika*, izd. Matica hrvatska – Matica srpska, Zagreb – Novi Sad 1967, str. 11.

³ *Leksik prezimena SR Hrvatske*, izd. Institut za jezik, Zagreb 1976.

Još je jedan značajniji razlog za takvo ograničenje. Dobar dio ostalih antroponima nastaje od osobnih imena. Kad isključimo nekoliko modela tvorbe prezimskih izvedenica, onda u toj vrsti antroponima nema od gramatičkih signala ničega čega nema u vrste od koje oni nastaju. Tako npr. u prezimskom grozdu kojemu je ishodišno ime *Petar* samo u *Leksiku prezimena*⁴ takvih postava ima blizu pet stotina. U onih tipične prezimske izvedenosti kao što su *Perašinić*, *Perkatlić* ili *Petrekanić* sve vrste izvođenja ispred prezimskog *-ić* pripadaju mehanizmu tvorbe osobnih imena.

Vrlo je velika i druga vrsta ograničenja. U osobnih se imena kao što su *Dunja*, *Gflica*, *Jagoda*, *Lásta*, *Lätica*, *Ljubica*, *Malina*, *Náda*, *Rašeljka*, *Rüža*, *Trnjina*, *Višnja*, *Vjera*, *Vidra*, *Zjena* (ž) ili *Ándeo*, *Gölüb*, *Jâsmîn*, *Nêven*, *Svêmîr* (m) nalaze fonomorfološki elementi iz mehanizma kakav je u općeg leksika bez obzira na to što neka od njih nisu nastala konverzijom *opća imenica* → *vlastito ime*. Nema stoga nikakve potrebe da zauzimaju prostor rječnika manjeg opsega. To vrijedi i za izvedenice izvedene produktivnim sufiksima od općih leksema kao što su *Bosiljka*, *Božica*, *Bisērka*, *Jāsēnka*, *Jâsmînka*, *Jävörka*, *Kitica*, *Kôrāljká*, *Sûncica*, *Svjêtlana*, *Zvjêzdana* (ž) ili *Ándēlko*, *Cvjêtko*, *Nêdjêljko* (m), to vrijedi i za hipokoristike kakve ima i opći leksik kao *Béba*, *Bráco*, *Séka*, pa čak i za one tipa *Cvijeta*, *Smilja*. Mogli bismo to ograničenje proširiti i na sve vrste sufikslnih izvedenica u kojih se tvorbeni signali nalaze u poretku kakav imaju takvi elementi i u apelativa. Kako izvedeničkih struktura ima približno tri puta više nego leksema od kojih se izvode,⁵ to je vrlo velik broj osobnih imena svih vrsta toliko sužen tom ogradom da prisutnost tankog sloja antroponomastika ne bi promijenio karakter rječnika kao rječnika opće namjene.

3. Hipokoristici i antroponomastičke tvorbe

Koja bi se osobna imena mogla naći u općem rječniku? U prvom redu hipokoristici nesufiksne tvorbe, dakle oni tipa *Béro* (od *Bèrislav*) i *Jüra* (od *Jüraj*).⁶ Brojnost tih oblika najvažniji je razlog zbog kojeg ih izbor građe za opći rječnik ne bi smio zaobići. Tako u jednom rječniku osobnih imena⁷ ima u prvom tvorbenom prstenu

⁴ Ibid.

⁵ Sudeći prema primjerima iz mog korpusa, v. Živko Bjelanović, *Antroponimija Bukovice*, izd. Književni krug, Split 1988, str. 51.

⁶ U našoj literaturi nisu jasno razgraničeni ti hipokoristici (tj. hipokoristici dvosložne postave, nesufiksne tvorbe, s dugouzlaznim u onih na -o ili na -e i s kratkosilaznim u onih na -a) od onih tipa *Bérko* i *Jürko* (tj. onih koji nastaju sufiksacijom od prvih). Zajednički im je samo značenjski sadržaj. Ne treba, međutim, zanemarivati razliku u načinu njihove tvorbe (v. već spomenutu moju monografiju, str. 94-96 i 175-178), a to znači ni razliku u vrijednosti koju imaju u našem tvorbenom mehanizmu. Jedni su hipokoristici i oblikom i značenjem (tip *Béro*, *Jüra*), drugi su hipokoristici samo značenjem (tip *Bérko*, *Jürko*). Dobro bi bilo kad bismo zbog te razlike svaku od tih dviju vrsta tvorenica imenovali posebnim imenom.

⁷ Mate Šimundić, *Rječnik osobnih imena*, izd. Nakladni zavod Matice hrvatske, Zagreb 1988, s. v. Petar.

imena *Petar* više od trideset hipokoristika tipa *Pera/Pere/Pero*,⁸ a grozdu bi trebalo dodati još *Pěča/Pěčo*,⁹ *Pěga/Pěgo*¹⁰ i *Pěza/Pězo*.¹¹ I druga su dva razloga već naznačena, tj. njihova morfološka i akcenatska raznolikost. Posebno je značajno što su ti hipokoristici svojom fonotaktičkom jednostavnošću najpogodnije baze za sufiksalsnu tvorbu. Tako od hipokoristika *Pěco* nastaju sufiksacije *Pěcāl̄j*, *Pězel̄j*, *Pěcel̄ja*, *Pěcija*, *Pěcika*, *Pěčko*, *Pěcoje*, *Pěcota*, a od *Pěro* tolike da nije konačan ni ovaj popis: *Pěrac*, *Pěraca*, *Pěraća*, *Pěrač*, *Pěraća*, *Pěrač*, *Pěran*, *Pěras*, *Pěrat*, *Pěrel̄ja*, *Pěreš*, *Pěreša*, *Pěreta*, *Pěrica*, *Pěrić*, *Pěridža*, *Pěrija*, *Pěrin*, *Pěrina*, *Pěriš*, *Pěriša*, *Pěriža* i još one na *-ko* (*Pěrko*), na *-onja* (*Pěronja*), na *-ota* (*Pěrota*), na *-uca* (*Pěruca*), na *-uka* (*Pěruka*), na *-un* (*Pěrūn*) itd., i to samo u osobnih imena muškog roda. Kad dodamo da od tih izvedenica nastaju nove sufiksacije (kao što se vidi iz tvorbenog niza *Pětar* → *Pěro* → *Pěrina* → *Perinac* → *Pěrinčić*), posebno česte sufiksom *-ić* u tvorbi prezimena kao što su *Pecarić*, *Pecotić*, *Peculić*, *Peracković*, *Peračić*, *Perakić*, *Peranić*, *Peratović* itd., da u općeg leksika hipokoristika tipa *bráco*, *séka* nema, možda, ni toliko koliko ih ima u tvorbenom prstenu imena *Pětar*, da apelativni hipokoristici nemaju ni prozodijskih ni morfoloških raznolikosti kakvih je podosta u antroponomastičkih hipokoristika i, što je najvažnije, da od tek ponekog od njih i tek ponekim plodnim sufiksom nastaju nove izvedenice (npr. *brācan*, *sékica*), onda vrijednost hipokoristika antroponomastičkog karaktera u našem tvorbenom sustavu ne treba posebno dokazivati.

Mogle bi se u općem rječniku naći i dvije skupine antroponomastičkih izvedenica značajnije plodnosti.¹²

U prvoj su one kojih po tipu izvedenosti nema u općem leksiku.¹³ Najviše potvrda za plodnost imaju sufiksacije tipa *Bòžela*,¹⁴ dakle izvođenja sufiksom *-ela* od

⁸ U *Rječniku*, na žalost, antroponimi nisu definirani prozodijskim vrijednostima pa nije izvjesno da li se pod hipokoristicima tipa *Pera* kriju oni akcentskog tipa *Pěra* ili akcentskog tipa *Pěra*. Kako se u zapadnoj novoštokavštini javljaju hipokoristici na *-a* samo u formi *Pěra*, to u ovom tekstu zanemarujem one kojih nema u osnovi hrvatskog jezičnog standarda.

⁹ Otud izvedenice *Pečak*, *Pečan*, *Pečar* u ulozu prezimena (v. *Leksik prezimena*, o. c.) te osobno ime *Pěčonja* (v. Živko Bjelanović, *Rječnik antroponima Bukovice*, izd. SANU, Beograd 1989).

¹⁰ U mom korpusu *Pego* uz ime u formuli kojom je identificiran Petar Bogunović Jurin. Otud, možda, i *Pegan* u službi prezimena (v. *Leksik prezimena*, o. c.).

¹¹ Nalazi se u osnovi prezimena *Pecelj*, *Pezeta*, *Pezić*, *Pezulić* (v. *Leksik prezimena*, o. c.).

¹² To znači s većim brojem primjera izvedenih istim sufiksom (empirijska plodnost) k tome primjera po kojima se oblikuju nove izvedenice (sustavna plodnost).

¹³ Ocjena se temelji na knjizi Stjepana Babića *Tvorba riječi u hrvatskom književnom jeziku* (izd. JAZU - Globus, Zagreb 1986) jer se radi o monografiji vrlo vrijednoj ne po tome što o tvorbi riječi nema ni jedne druge sličnog formata, nego po načinu obrade tvorbene strukture tvorenića u hrvatskom književnom jeziku i po iscrpnosti primjerā (na žalost samo iz općeg leksika).

¹⁴ Primjeri kojima ne navodim izvor iz moga su korpusa i služe, kao i svi drugi, samo za dokaz da se radi o vrsti tvorbe značajnijih vrijednosti.

dvosložnih hipokoristika u muških: *Bùdela, Cànela, Dùjela, Dùrela, Ìvela, Jàkela, Jùkela, Jùrela, Màksela, Màrela, Mìćela, Mìđela, Pèpela, Šimela, Špirela, Tòmela, Živela* itd. te *Àndela, Àntela, Jàgela, Måndela, Måšela, Mikela, Mirela, Pàvela* itd. u ženskih osobnih imena.¹⁵

Sudeći prema mojim primjerima iz samo jednog dijela sjevernodalmatinskog prostora, skupini bi pripadale i one za koje zbog slabosti u načinu prikupljanja građe nema značajnijih potvrda u antroponomastičkim rječnicima:

a) tipa *Bòjēra*: *Cvìtera, Īkēra, Jòkēra, Kàtēra, Ljubēra, Måndēra, Måšēra, Mìcēra, Mikēra, Stàkēra, Stànēra, Stòjēra, Šìkēra* itd.,

b) tipa *Àntega*: *Ćirega, Īlega, Īvega, Jòlega, Jòsega, Jùrega, Màrega, Mìlega, Òbrega, Ràdega, Tòdega, Tòmega, Vàjega*,

c) tipa *Īvula*: *Bićula, Dàšula, Īćula, Jòšula, Sàkula, Šìkula, Vićula* u muških te *Màrula, Mìkula, Pāvula, Sāvula, Zàgula* u ženskih osobnih imena.¹⁶

U drugoj su skupini izvedenice česte u antroponomastičkom, a rijetke u općem leksiku:

a) tipa *Màrelja*¹⁷: *Àntelja, Bòkelja, Dràgelja, Īvelja, Jàkelja, Jànkelta, Jòkelja, Jòvelja, Jùrelja, Lùkelja, Màrkelja, Màtelja, Mìhelja, Mìkelja, Mìšelja, Nòvelja, Ràdelja, Sàkelja, Sàvelja, Stànkelta, Stèvelja, Tòdelja, Tòkelja, Vàselta, Vùkelja* u muških te *Ràšelja, Zòrkelja* u ženskih osobnih imena¹⁸,

b) tipa *Mìrčeta*¹⁹: *Blàžeta, Bògeta, Bòžeta, Dòbreta, Dràžeta, Gòreta, Īleta, Jàketa, Jànketa, Křceta*,²⁰ *Làketa, Lùketa, Màkseta, Mìketa, Mìlčeta, Mìreta, Mìšeta, Nèžeta, Nìketa, Òzreta, Pèketa, Pribeta, Ràčeta, Ràjčeta, Ràketa, Šimeta, Slàveta, Vlàdeta, Vùjčeta, Vùketa, Vùleta, Zòreta, Žàreta* itd.,²¹ odnosno *Bòreta, Dùketa, Dùreta, Īveta, Jòketa, Jòveta, Jùreta, Làzeta, Ljubeta*,²² *Màčeta*,²³ *Màrketa*,²⁴

¹⁵ Vidi Živko Bjelanović, Dva srodna tipa tvorbe u antroponomastici, *Folia onomastica Croatica*, knj. 2, Zagreb 1993, str. 30-32.

¹⁶ Brojnost se tih tvorbi može ocijeniti i prema izvedenicama iz osnove prezimena i obiteljskih nadimaka od kojih navodim samo neka na -ić: *Antulić, Božulić, Bratulić, Fabulić, Franulić, Ivulić, Jakulić, Katulić, Krstulić, Marulić, Matulić, Mikulić, Peculić, Peulić, Radulić, Tomulić, Živulić* (v. *Leksik prezimena*, o. c.) te *Nišlić/i, Pàšulić/i*.

¹⁷ U Babićevoj monografiji (o. c.) samo *švèlja*.

¹⁸ Vidi Živko Bjelanović, Dva srodna tipa tvorbe..., o. c., str. 32-33.

¹⁹ U Babićevoj monografiji (o. c.) od općih leksema u tom je tipu tvorbe samo izvedenica *strip-lizèta*.

²⁰ Za razliku od akcenta *Křceta* (u Broz-Ivekovićevu rječniku) akcent *Křceta* (u Vukovu rječniku) nije sustavan.

²¹ Svi su primjeri iz *Prosvjetina imenoslova* (priredio Milan Bosanac, izdanje Prosvjeta, Zagreb 1984).

²² Ljubo (Ljubeta) Radić, *Slobodna Dalmacija*, 19. 4. 1993, 36.

²³ Mate (Mačeta) Karamatić, *Slobodna Dalmacija*, 2. 6. 1992, 30.

²⁴ Marko (Marketa) Bulić, *Slobodna Dalmacija*, 30. 8. 1991, 37.

*Mileta, Rädeta, Stipeta,*²⁵ *Šimeta, Vüčeta* itd.,²⁶

c) tipa *Vicün*²⁷: *Bläžün, Bögün, Cvjetün, Döbrün, Drägün, Dräžün, Görün, Mä-rün, Mätün, Mijün, Milkün, Milün, Miljün, Mirün, Nögün, Nicün, Päjün, Pävün, Pävün, Pärün, Pètrün, Räcün, Simün, Stävün, Vidün, Vlädün* itd.,²⁸ odnosno *Düşün, Glištün, Křštün, Mäcün, Mičün, Rädün, Räsün, Räsün, Säjün, Simün, Väsün, Vëljün*.

U sličnom bi odnosu prema izvedenicama općega leksika bile i postave tipa *Živara*. Od tvorenica iz prethodne tri skupine razlikuju se, prvo, po tome što ih ne bilježe rječnici osobnih imena (vjerojatno zbog njihova jakog značenjskog naboja negativnog predznaka) i, drugo, što su izvedenice sufiksom *-ara* vrlo plodne i u apelativnoj tvorbi, ali samo u značenjskom polju mjesnih imenica (tip *betönara*).²⁹ A ima ih podosta i u muških (*Antara*,³⁰ *Böjdara, Jözara*,³¹ *Mimara, Pètara*³²) i u ženskih osobnih imena (*Böjara, Böjkara, Cüjara, Cvjetara, Đujara, Đükara, İcara*,³³ *İvkara*,³⁴ *Jänjara, Jekara, Jökara, Kàcara*,³⁵ *Kösara, Mändara, Mikara, Ölgara, Sävara, Siškara, Ständara, Stökara, Šimkara, Vöjkara, Vükara*...

4. Način organiziranja leksikografskog članka

U leksikografskom članku moralo bi osobno ime biti definirano fonološki, morfološki, tvorbena i značenjski. Od ta četiri objasnidbena bloka samo tvorbena izaziva nedoumice jer u leksikografiji nema primjera njegova oblikovanja načinom kakvim bi, prema ovom mom tekstu, osobno ime moralo biti objašnjeno na tvorbena razini njegove gramatičke prirode.

Nema sumnje da bi u fonološkom bloku trebao uz odsječni biti odrednici naznačen i nadodsječni dio forme³⁶ jer u oblikovanju značenjskog plana antroponima akcent i kvantiteta nisu neznačenjski pratitelji izvođenja odsječnim tvorbenim ele-

²⁵ Stipan (Stipeta) Čačija, *Slobodna Dalmacija*, 21. 1. 1993, 44.

²⁶ Brojnost tih izvedenica dokazuju i osnove tog tipa izvedenosti u velikog broja prezimena na -ić: *Andrečić, Blažetić, Bojčetić, Dražetić, Duretić, Ivetić, Janketić, Juretić, Luketić, Ljubetić, Majetić, Maretić, Marketić, Mihetić, Miketić, Miletić, Mirčetić, Mišetić, Petrečić, Radetić, Rašetić, Slavetić, Stipetić, Vučetić* itd. (v. *Leksik prezimena*, o. c.).

²⁷ U Babićevoj monografiji (o. c.) samo *böcün* i *bogätün*.

²⁸ Svi su primjeri iz *Prosvjetina imenoslova* (o. c.), ali ih bilježe i ostali rječnici osobnih imena.

²⁹ U Babićevoj monografiji (o. c.) za ženske osobe ima samo *dupètara* i *sisara*.

³⁰ Anto (Antara) Duvnjak, *Slobodna Dalmacija*, 25. 3. 1993, 44.

³¹ Anka Baleta pok. Jozare, *Slobodna Dalmacija*, 12. 3. 1993, 29.

³² Petar (Petara) Milanović, *Slobodna Dalmacija*, 3. 2. 1992, 26.

³³ Iva (Icara) Bajić, *Slobodna Dalmacija*, 24. 9. 1983, 12.

³⁴ Iva (İvkara) Barać, *Slobodna Dalmacija*, 24. 1. 1993, 44.

³⁵ Kata (Kacara) Periš, *Slobodna Dalmacija*, 3. 9. 1989, 29.

³⁶ Izazovno je pitanje Željka Klaića (u sažetku njegova priloga, v. program ovog znanstvenog skupa, str. 16) ima li ikakva smisla da se u izgovornom napatku hrvatskih jednojezičnih rječnika nađe podatak o akcentu odrednice.

mentom. Onako kako meliorativi ili pejorativi nastaju u tvorbi zavisno od sufiksa pozitivne ili sufiksa negativne konotacije, tako se i prozodemima ove ili one prirode mogu dobiti opozitne značenjske vrijednosti antroponomastičkih leksema.³⁷ Neka još jednom za dokaz posluže izvedenice imena *Pëtar*. Prvi je primjer odsječna pojava *Petrić*, koja u zavisnost i od nadodsječaka može biti trovrskih vrijednosti: *Pètrić*³⁸ kao osobno ime iz deminutivnog značenjskog polja, *Pétrić* kao prezimenska izvedenica od *Pëtar* (ili od muškog *Pétro*, odnosno ženskog hipokoristika *Pétra*) te *Pètrić* kao prezimenska izvedenica od izvedenice *Pètrija*.³⁹ Drugi je primjer odsječna forma *Perica*. U zavisnosti od akcenta ona može biti meliorativ (tj. *Pèrica* poput *Níkica*, *Päjica*, *Stípica*, *Tòmica*) ili pejorativ (tj. *Périca* poput *Níkica*, *Päjica*, *Stípica*, *Tòmica*). I samo ta dva primjera pokazuju da su naši prozodemi toliko bitan dio jezične strukture da bez njih ne bi mogla funkcionirati ni jezična struktura u cjelini. Zato leksikografski članak mora imati podatke o akcenatsko-kvantitetskim vrijednostima i odrednice i svih padežnih oblika kojima se određuju njene morfološke osobine.

Kako je značenje osobnih imena sufiksalne izvedenosti toliko slojevito da se raspon značenja istog osobnog imena može u zavisnosti od značenjskog konteksta kretati cijelom skalom od pozitivnog, deminutivnog i hipokorističnog, do negativnog predznaka, pejorativnog i augmentativnog, to objašnjenje njihovih značenjskih vrijednosti prate velike nedoumice. Kad već nema prostora u jednojezičnim rječnicima manjeg opsega da se značenja antroponima potpunije opišu, najbliži će biti istini samo naputak da se radi o hipokoristicima (ako su tipa *Péro/Pèra*), odnosno o osobnim imenima sufiksalne izvedenosti (ako su tipa *Pèrelja*, *Pèreta*, *Pètara*...).

Tvorbeni je blok antroponomastičke odrednice najznačajniji dio obrade leksikografskog članka jer su tvorbene vrijednosti antroponima, kako je već kazano u ovom tekstu, glavni razlog zbog kojeg bi se antroponomastički leksemi morali naći i u općem rječniku. Blok je moguće oblikovati na dva načina.

Prvi je da se vrsta tvorbe naslovnog antroponomastika potvrdi i drugim primjerima. Kad je riječ o sufiksacijama, u bloku bi se našle izvedenice koje pripadaju istom tipu tvorbe, tj. one koje su izvedene istim sufiksom od osnova različitih antroponomastičkih postava, a kad je riječ o dvosložnim hipokoristicima, onda bi za regresivnu tvorbu hipokorističkih odrednica potvrde bili hipokoristici drugačijih postava, ali odgovarajućih morfoloških i tvorbenih vrijednosti. Za takav način obrade antroponomastičke odrednice već imamo primjer u hrvatskoj leksikografiji.⁴⁰

³⁷ Vidi Živko Bjelanović, *Prozodemske varijante u antroponimiji*, *Filologija*, knj. 11, Zagreb 1982-1983, str. 381.

³⁸ Vrlo je rasprostranjena i prozodemska varijacija *Pètrić* (usp. Stjepan Babić, o. c., str. 163).

³⁹ Gdje je *-ić* stegnuto *-ijić*.

⁴⁰ Broz-Ivekovićev *Rječnik hrvatskog jezika* (Zagreb 1901) navodi s. v. Bajčeta: »*imena s takim nast.* Bojčeta, Crneta, Čoketa, Dražeta, Grubeta, Krceta, Laketa, Maleta, Radeta, Šaleta, Vladeta, Vučeta itd.«, s. v. Ale: »*takova hyp.* Ile, Jure, Rade, Tade, Vide«, a s. v. Dobro: »*takva hyp.* Ačo, Andro, Anto, Božo, Čiro, Dabo, Gjuro, Hristo, Ignjo, Ivo ... Makso, Rado, Stjepo ... Zaro itd.«, I u toj je pojedinosti *Rječnik* iznad svog uzora.

Drugi je način da tvorbene vrijednosti odrednice budu potvrđene tvorenicama iz njezina tvorbenog gnijezda. Da ne navodim druge primjere, rječita su već spomenuta izvođenja od hipokoristika *Péco* i *Péro* ili od izvedenica *Pèrina* (→ *Perínac*), *Pérac* (→ *Pèracko*) itd.

Iako oba ta načina podjednako otkrivaju strukturne dijelove našeg tvorbenog mehanizma, jednom plodnost tvorbenog morfema, drugi put plodnost tvorbene osnove, ipak mi se čini da je taj drugi način bliži prirodi leksikografske obrade tvorbenih svojstava odrednice. Zato bi se u tvorbenom bloku leksikografskog članka morale naći njene tvorenice iz prvog tvorbenog prstena.⁴¹

Ocjenu o tvorbenim vrijednostima hrvatskoga jezika treba donositi na temelju cjelokupne jezične građe. A u toj su građi i antroponomastici. Ako se »bogatstvo nekog jezika ne ogleda samo u broju riječi za konkretne i apstraktne pojmove, nego i u lakoći s kojom se u njemu mogu tvoriti nove riječi«, ⁴² onda se unutrašnja energija nekog jezika ponajprije ogleda u jednostavnosti, u jasnoći i u izražajnosti tvorbenih struktura. Jezično se bogatstvo toga tipa mora ogledati i u rječniku. Otud potreba da se i u općim rječnicima hrvatskog jezika nađu antroponimi, prije svega oni koji zajedno s jedinicama općeg leksika očituju njegove vrlo velike mogućnosti. Leksikografije reflektivnih jezika, pa ma kako bogato iskustvo imale, ne mogu nam u svemu biti uzor.

PROPER NAMES IN GENERAL DICTIONARIES

Summary

In general small-size dictionaries and those of a normative character, proper names are not included. In this category of anthroponymy a lot of elements of the grammar structure can be found which usually do not appear in the general lexical corpus. Therefore the author discusses the problem and emphasizes the need of including the anthroponomastic material into general dictionaries.

In compiling Croatian dictionaries, the selection from this lexical layer should be limited to proper names, particularly to hypochoristics such as *Béro* and *Jūra*, as well as to the productive suffixation which either does not exist in the general lexical corpus (type *Bòžela*, type *Tòmega*) – but does exist in the common noun formation, but with a smaller number of examples (type *Màrelja*, type *Mirčeta*, type *Vicum* etc.).

In that way, in the lexicographical research of the lexical corpus, great possibilities for the Croatian language would appear to form some simple units of great clarity and expressiveness for the purpose of communication.

---

⁴¹ Smisao tvorbenog prstena kao vrste tvorbenog gnijezda naznačen je u mom *Rječniku* (o. c.), str. 6.

⁴² Ranko Bugarski, *Jezik i lingvistika*, izd. Nolit, Beograd 1984, str. 190.